

Список використаних джерел

1. Мережа податкового права Щомісячний податковий звіт [Електронний ресурс] // taxjustice – Режим доступу до ресурсу: <http://www.taxjustice.net/2014/11/24/tjns-monthly-taxcast-november-2015/>.
2. Петленко Ю. В. Особливості організації фінансів інтегрованих корпоративних структур / Юлія Володимирівна Петленко. // Світ фінансів. – №4. – С. 54–62.
3. Джон Ю. С. Економіка державного сектору / Юджин Стігліц Джон. – Москва: МГУ: ИНФРА-М, 1997. – 720 с.
4. Ведров О. Пісок кризь пальці: офшори в українській і світовій економіці [Електронний ресурс] / Олексій Ведров // Журнал соціальної критики "Спільне". – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://commons.com.ua/pisok-kriz-paltsi-ofshori-v-ukrayinsk>.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. – 1728 с.
6. Мозговий О.М. Міжнародні фінанси / О.М. Мозговий, Т.С. Оболенська, Т.В. Мусяць // Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://buklib.net/books/23650/>
7. Юхименко П.І. Теорія фінансів / П.І. Юхименко [та ін.]; заг. ред. В.М. Федосов, С.І. Юрій. // – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.
8. Електронний каталог США [Електронний ресурс]: [база даних містить детальну інформацію про державних та федеральних політиків, державну діяльність] – Електронні дані про Федеральний Бюджет США

// InsideGov – Режим доступу до ресурсу: <http://federal-budget.insidegov.com//38/1936>.

9. Закон України "Про промислово-фінансові групи в Україні" від 21.11.1995 № 437/95-ВР. Втратив чинність. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/437/95-%D0%B2%D1%80>

10. Кравчук О. Україна офшорна. Історія формування вітчизняної моделі економіки [Електронний ресурс] / О.Кравчук // Журнал соціальної критики "Спільне". – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://commons.com.ua/ukrayina-ofshorna-istoriya-formuvannya-vitchiznyanoi-modeli-ekonomiki/>

11. Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання негативному впливу на стабільність" від 04.07.2014 № 1586-VII. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1586-18>

12. Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про перелік офшорних зон" від 23.02.2011 № 143-р. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80>

13. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

14. Petlenko Yu. Institutional Analysis Of Finance Vertically Integrated Structure In Ukraine // *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 2014, 154. <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/154-1/14>

Надійшла до редколегії 10.12.15

Ю. Петленко, канд. екон. наук, доц.,

А. Иванов, економіст

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ОФШОРИЗАЦИЯ КАК ОСНОВНАЯ ПРОБЛЕМА НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ИНТЕГРИРОВАННЫХ КОРПОРАТИВНЫХ СТРУКТУР

В статье проанализированы и систематизированы условия деятельности интегрированных корпоративных структур в странах и на территориях действия специальных, так называемых офшорных, юрисдикций, которые нацелены на снижение уровня налогообложения. Также наработаны предложения по урегулированию процессов переливания капитала с помощью офшорных схем с целью предохранения от налогового мошенничества.

Ключевые слова. Офшор; интегрированная корпоративная структура; перераспределение капитала; налоговая оптимизация.

Y. Petlenko, PhD in Economics, Associate Professor,

A. Ivanov, economist

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

OFFSHORIZATION AS MAIN PROBLEM OF HOLDING GROUPS TAXATION

At this article, we have analyzed and systematized the conditions of holdings' activity to reduce the taxation level in countries and on the territory of special, so-called offshore, jurisdiction. In addition, we have made a suggestion how to regulate offshore capital flows in order to prevent from tax frauds.

Key words. Offshore; holding company capital redistribution; tax optimization.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2016; 1 (178): 29-34

УДК 338.24.01

JEL H55

DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2016/178-1/5>

А.Ставицький, канд. екон. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЗАСТОСУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗУМОВНОГО ДОХОДУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

У роботі проаналізована концепція безумовного доходу, якая ряді країн Європейського Союзу розглядається як заміна сучасній системі соціального забезпечення. За допомогою моделі раціонального індивіду показано, що за наявності гарантованого доходу індивід буде обирати більш високооплачувану роботу з більшою ефективністю праці. Здійснено розрахунки витрат для впровадження подібної системи в Україні, вказано на першочергові кроки, що потрібні для успішної реалізації реформи.

Ключові слова: індивід, безумовний дохід, раціональність, соціальна сфера, зарплата, мотивація.

Вступ. Система мотивації людини до праці завжди викликала жваві дискусії серед вчених. Протягом всієї історії людства були розглянуті та впроваджені різноманітні системи оплати праці, пенсійного чи соціального забезпечення, проте жодна з них не визнається вченими ідеальною на практиці.

З одного боку, ця проблема розглядається як мікро-економічна задача, розв'язок якої потрібно шукати на кожному підприємстві індивідуально. З іншого боку, суттєва соціалізація сучасних держав, необхідність підтримки адекватного рівня життя вимагає розгляду цього питання на макроекономічному рівні. Слід відзначити, що ці рівні є достатньо пов'язаними при формуванні економічної політики.

Наприклад, у країнах Європейського союзу були створені умови для ефективної роботи висококваліфікованих працівників, що забезпечує високий рівень життя для всієї країни. Це дозволяє розвивати та забезпечувати значні виплати по безробіттю, страхуванню від нещасних випадків, тощо, що залучає до країн додаткових мігрантів, знижує стимули якісно працювати через зменшення страху втратити роботу. Соціальна направленість європейських країн відзначає, що в сучасних умовах конкурентного господарювання продовження подібної економічної політики не є можливим.

Досвід США свідчить, що відсутність значних видатків на соціальне забезпечення суттєво мотивує роботу персоналу, що дозволяє значно підвищити продук-

тивність праці. Однак, при втраті роботи, неможливість її отримати виникають проблеми, пов'язані з нерівністю доходів: формування соціальних сегментів населення, які живуть, фактично, в окремих квазі-містах чи навіть квазі-державах. Зростаюча соціальна напруга в такому випадку ніяк не сприяє формуванню стійкої моделі мотивації праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом проблема нерівності доходів у світовій економіці набуває все більшого значення, зокрема, у матеріалах Давоського форуму-2016 [1] було відзначено, що наслідком нерівності доходів населення стає пануюча ідеологія популізму, що в свою, чергу, призводить до наростаючих дисбалансів в економіці, військових зіткнень та формування тоталітарних режимів.

Серед країн Організація економічного співробітництва та розвитку найменший рівень нерівності був зафіксований у Данії, Словаччині та Словенії, а найвищий – у Мексиці, Туреччині та США [2]. Проте, у 2012 році близько чверті всього населення ЄС мали загрозу бідності (під загрозою бідності за даними Євростату розуміється стан, за якого проживаючі особи мають середньозважений дохід на члена сім'ї менше, ніж 60% середньо-медіанного доходу у розпорядженні по всій країні), причому частка таких осіб зростає приблизно на 0,2% кожного року. 17% населення ЄС-28 були під загрозою доходної бідності, тобто сума їх доходів після виплати податків та отримання соціальних трансфертів була нижча за прожитковий мінімум.

Нерівність доходів створює не тільки соціальні проблеми. Наприклад, у роботі [3] відзначено, що неможливо прогнозувати економічне зростання без розгляду фактору економічної нерівності, оскільки у середньостроковій перспективі зростання нерівності сприяє гальмуванню економічного зростання. Варто зазначити, що нерівність доходів не може бути подолана швидко, хоча у короткостроковій перспективі можна досягти певного економічного зростання. Внаслідок цього висновку постає питання про доцільність використання тих чи інших засобів перерозподілу доходів, їх ефективності на практиці.

У наступній роботі цих же авторів було встановлено, що в середньому перерозподіл через бюджет призводить до більш високих темпів економічного зростання, оскільки воно допомагає зменшити нерівність [4]. Внаслідок цього вчені більше не підтримують гіпотезу про те, що низькі обсяги перерозподілу сприяють економічному зростанню, як це відзначалося ще 10-15 років тому, а тому з етичної точки зору немає виправдання високого ступеня нерівності в країнах світу.

Дослідження індійських штатів протягом 2004-2009 років показало, що збільшення соціальних видатків на 1% від ВВП призводить до зменшення рівня бідності на 0,5% [5].

Мета статті полягає у аналізі концепції безумного доходу з точки зору раціонального індивіду, а також можливості застосування цієї концепції в умовах української економіки.

Основна частина.

Концепція безумного доходу. Враховуючи наведений огляд, стає очевидним, що уряди європейських країн просто вимушені намагатися боротися зі зростаючою нерівністю. Серед найперших пропозицій, які висувалися вченими, були вказані [6]:

- підвищення податків на майно;
- прогресивні податки на доходи фізичних осіб;
- введення податків на спадщину та подарунки майна;
- розширення доступу бідних сімей до освіти та охорони здоров'я;

- підвищення адресності соціальних виплат;
- збільшення стимулів до праці.

Однак, серед запропонованих дій не вказано, як саме досягти поставленої мети в умовах корупції чи не ефективного використання бюджетних коштів, що можна часто спостерігати в Україні. Європейські країни також, хоча у набагато меншій степені, зустрічаються з цим явищем, а тому намагаються знайти інше рішення.

Частина урядів почали розглядати так звану концепцію безумного основного доходу, згідно з якою кожному члену спільноти регулярно виплачується певна сума грошей незалежно від рівня доходу та зайнятості. Хоча ця ідея була народжена у кінці 18 ст., особливо актуальною вона стала у період Великої депресії. Проте вона так і не була реалізована на практиці у той час. Головною метою впровадження безумного доходу є, безумовно, вирішення проблеми бідності, економічної нерівності, технологічного безробіття, а також значного скорочення адміністрування соціальних програм, відміни чисельних перевірок, зникнення корупції при розподілі соціальних пільг. Ще однією перевагою такого підходу має стати більш вільний вибір робочого місця людиною, а значить, і більш гнучке прилаштування суспільства до умов ринку, більшу ефективність роботи.

Звичайно, що така система на даний момент не може бути повністю реалізована у чистому вигляді, оскільки це спровокує величезну кількість мігрантів, спричинить структурні зміни в економіці країни, яка започаткує ці зміни. Проте перші кроки у напрямі запровадження цих змін вже зроблено. Наприклад, у 2009 році у певних регіонах Намібії вже запроваджували, хоча лише на 2 роки, концепцію безумного доходу. Результати були визнані достатньо позитивними: у регіоні було відмічено зменшення рівня злочинності, підвищення рівня відвідуваності в школах, зменшення бідності [7].

У канадському Онтаріо та нідерландському Утрехті запущено з 2016 року пілотні проекти, згідно з яким всі громадяни отримують фіксовану щомісячну суму, що гарантує їм мінімальний адекватний рівень життя. Декілька країн збираються реалізувати цю ідею в обсязі всієї держави. Зокрема, у Фінляндії відповідний законопроект знаходиться на розгляді парламенту, а у Швейцарії заплановано референдум з цього приводу влітку 2016 року. Якщо референдум матиме позитивний результат, то вже з 2017 року кожен громадянин Швейцарії отримуватиме щомісячно 2 500 швейцарських франків (2 250 євро), а кожна дитина – 625 франків. Враховуючи, що у цій країні проживає близько 8,3 млн. осіб, можна приблизно очікувати, що видатки за цією програмою становитимуть близько 200 млрд. франків на рік. При цьому поточний бюджет Швейцарії складає лише 220 млрд. франків, таким чином, фактично повністю будуть закриті всі соціальні програми та фінансування їх адміністрування.

Швидке розповсюдження ідеї безумного доходу ставить питання щодо стимулів надалі працювати. За соціологічними опитуваннями у Швейцарії, близько 90% опитаних продовжать працювати на тій самій роботі, ще 8% змінять роботу, 2% не будуть працювати у випадку запровадження нової системи. Проте ці дані є лише думкою респондентів, чи будуть вони відповідати реальності, покаже лише час.

Модель раціонального індивіда та безумний дохід.

З наукової точки зору слід поставити питання у більш широкому контексті: як саме заробітна плата може стимулювати працю людини, якщо у державі реалізована концепція безумного доходу? Для відповіді на це питання варто розробити та оцінити модель, що зможе пояснити устремління індивіда.

Звичайно, що будувати модель необхідно на основі стандартного мікроекономічного апарату. Зокрема, будемо розглядати раціонального індивіда, який точно знає свої уподобання, може порівняти набори товарів, використовуючи свої вподобання, завжди вибирає набір товарів, який найкраще задовольняє його вподобання. Оскільки абсолютна більшість людей намагається знайти саме оптимальний стан для себе, то таке припущення є досить логічним.

Також будемо виходити з того, що індивід у кожний момент часу намагається максимізувати свою функцію корисності за умов бюджетних обмежень:

$$\begin{cases} U(x_1, x_2, \dots, x_n) \rightarrow \max \\ (p, x) \leq b \end{cases}$$

де U – функція корисності індивіда; $x_1, x_2, \dots, x_n$ – набори товарів, послуг, факторів, що визначають корисність індивіда. При цьому, будемо розглядати не тільки матеріальні товари, а й ті, що не мають виключно матеріального характеру, наприклад, вільний час індивіда, рівень розваг індивіда, тощо; p – вектор цін на товари, послуги, фактори; b – бюджет індивіда.

Розглянемо випадок, коли корисність індивіда буде залежати від двох найважливіших параметрів: рівня споживання x , що буде вимірюватися у грошових одиницях, та вільного часу індивіду. Не секрет, що люди поділяються на декілька категорій в залежності від свого ставлення до праці. Наприклад, частина осіб вважає працю за важкий тягар, працюючи лише в силу необхідності отримувати матеріальні блага. Чим більшою є кількість відпрацьованих годин, тим нижчою є корисність індивіда. Для частини осіб праця є необхідністю, без якої вони не можуть професійно та духовно зростати. Тому до певної кількості відпрацьованих годин їх корисність буде зростати, після якої буде переважати втомленість від роботи, що буде зменшувати загальну корисність. Нарешті третя група людей настільки любить працю, що починають отримувати задоволення лише після роботи впродовж певного часу. На практиці зустрічаються всі три типи людей, а тому необхідно запропонувати такий вигляд функції корисності, який може поєднати всі розглянуті випадки.

Така модель має використовувати функцію корисності у формі Р.Стоуна [8], в якості факторів мають бути враховані рівень споживання та обсяг вільного часу, а також схильність індивіда до споживання (α) та відпочинку ($1 - \alpha$) відповідно:

$$\begin{cases} \varphi(x, y) = (x - a)^\alpha (d - y)^{1-\alpha} \rightarrow \max \\ a \leq x \leq (1 - \gamma)qy + r \\ 0 \leq y \leq d \\ 0 < \alpha < 1 \\ 0 \leq \gamma \leq 1 \end{cases}$$

У цій моделі d позначає межу фізичних можливостей, тобто максимальний обсяг годин, які індивід може відпрацювати протягом певного періоду; a – мінімально допустимий рівень споживання для індивіда протягом певного періоду; q – ставка заробітної плати за одну відпрацьовану годину; y – інтенсивність праці, тобто вибрана оптимально (на думку індивіда) кількість годин, які він бажає присвятити праці; x – сума коштів, що направлена індивідом на споживання благ, r – додаткові виплати індивіду, наприклад, що показують безумовний дохід або дохід за депозитами; y – ставка податку, що має сплачувати індивід.

Друга нерівність моделі визначає бюджетне обмеження індивіда: з одного боку індивід не може споживати

менше за прожитковий мінімум, з іншого боку – не може споживати більше, ніж всі його доходи у певному періоді. Як бачимо, модель дозволяє гнучко визначати бажання індивіда працювати. На практиці, величина уфактично позначає, скільки годин індивід буде працювати ефективно, а решту часу він буде симулювати свою активність. Наприклад, якщо у індивіда 8-годинний робочий день, а його оптимальне значення $y=6$, то він працюватиме ефективно лише 75% часу.

Три останні нерівності моделі визначають, що індивід не може працювати більше межі фізичних можливостей, він завжди частково розподіляє свої бажання між споживанням та відпочинком, держава не може встановлювати податок вище 100% від суми доходів. За цих умов достатньо легко знайти оптимальну величину трудової активності індивіда, максимізуючи його функцію корисності:

$$y^* = \alpha d - \frac{(1 - \alpha)(r - a)}{(1 - \gamma)q}$$

Отримана величина показує, що оптимальна трудова активність індивіда суттєво залежить його схильності до споживання, додаткових доходів (r) та ставки заробітної плати (q). Неважко показати, що при зростанні схильності до споживання (α) зростає значення функції корисності, тобто прагнення до праці через збільшення споживання громадян збагачує державу, саме з цієї причини розвинуті країни будують суспільство споживання, всілякими рекламними, маркетинговими та іншими засобами намагаючись збільшити рівень α у індивідів. Так само видно, що при зростанні межі фізичних можливостей d , збільшується функція корисності індивіда, а також багатство держави. Внаслідок цього країні вигідно розвивати медицину, пропагандувати здоровий спосіб життя, адже держава хворих людей не може бути багатшою. Збільшення прожиткового мінімуму стимулює індивіда працювати більше, а тому високий прожитковий мінімум характерний для розвинених країн з високою продуктивністю праці. Зростання ставки заробітної плати має неоднозначний ефект на поведінку індивіда, що залежить від його умов існування. Зокрема, якщо він має додаткові доходи (r) більші за прожитковий мінімум ($r > a$), то збільшення ставки (q) буде спонукати індивіда працювати менше, проте при відсутності великих доходів, індивід змушений працювати більше за певний бажаний рівень αd .

Тепер розглянемо, як наявність додаткових доходів впливає на стимулювання праці індивіда. Розглянемо особу, що працює до 14 годин на добу, отримуючи заробітну плату у розмірі 400 грн./год. Якщо у індивіда немає власної квартири, то він повинен її знімати, витрачаючи частину зароблених грошей, якщо ж квартира в нього вже є, то суму, еквівалентну вартості найму квартири, можна розглядати як додатковий дохід. На рис. 1 зображена трудова активність індивіда у першому випадку: чим більші податкові збори в країні, тим більше вимушена працювати особа для покриття своїх витрат. Як бачимо, теоретичною точкою перелому для індивіда є ставка податку 82%, після якої він перестав працювати легально. На рис. 2 зображена трудова активність у другій ситуації, коли у індивіда є додатковий дохід. У цьому випадку збільшення податкових зборів дестимулює трудову активність, але перестав людиною працювати при вищій ставці оподаткування (приблизно 92%). В цілому, можна зробити висновок, що більш багаті люди можуть дозволити працювати саме у своє задоволення, а тому їх набагато складніше експлуатувати.

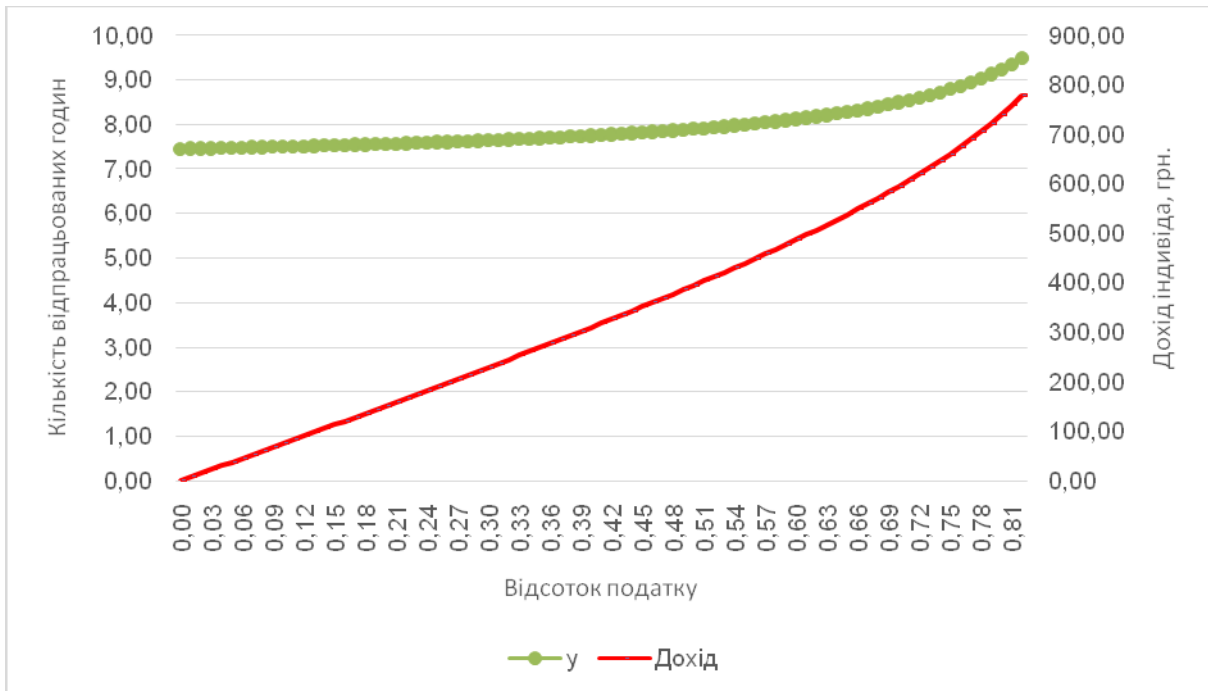

Рис. 1. Залежність трудової активності індивіда від ставки податку у випадку відсутності додаткових доходів

Джерело: розраховано автором.

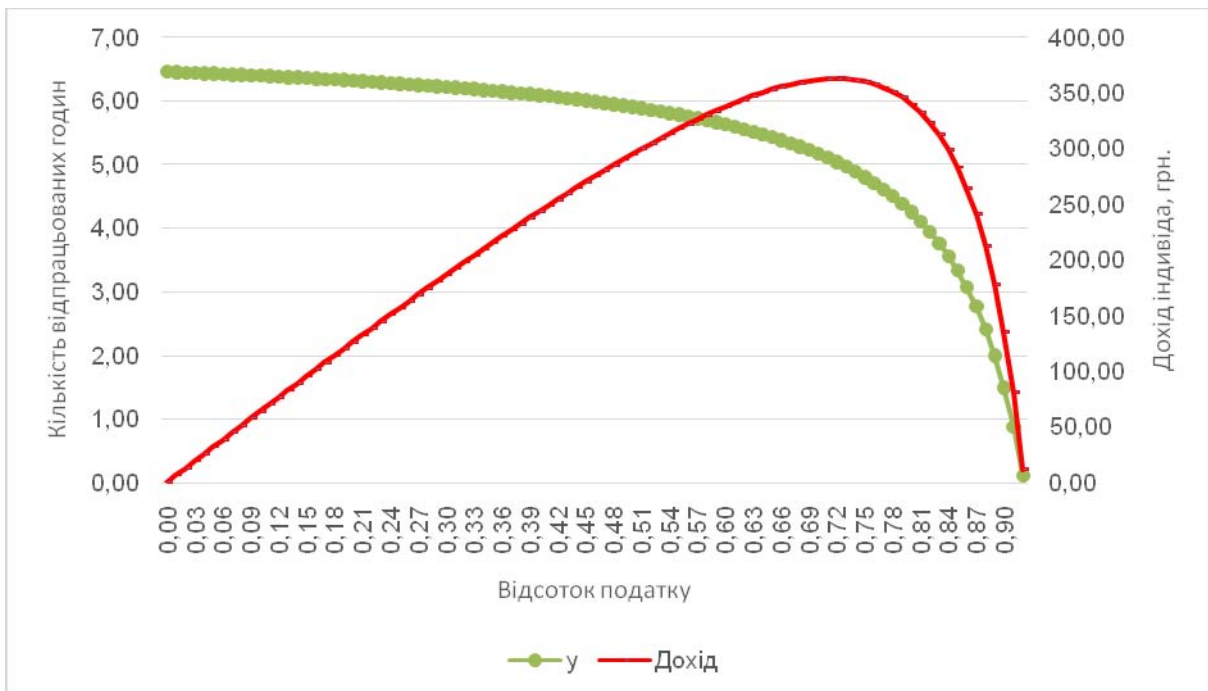

Рис. 2. Залежність трудової активності індивіда від ставки податку у випадку наявності додаткових доходів

Джерело: розраховано автором

В цілому, можна відзначити таку закономірність: всі індивіди будуть намагатися працювати у довгостроковій перспективі на бажаному рівні ad , але у короткостроковому періоді їх трудова активність буде суттєво залежати від наявного додаткового доходу. Чим більші

доходи має індивід, тим більша ставка заробітної плати буде стимулювати його розпочати роботу. В той же час, відсутність додаткових доходів гарантує високу зайнятість населення за низьких заробітних плат (рис.3).

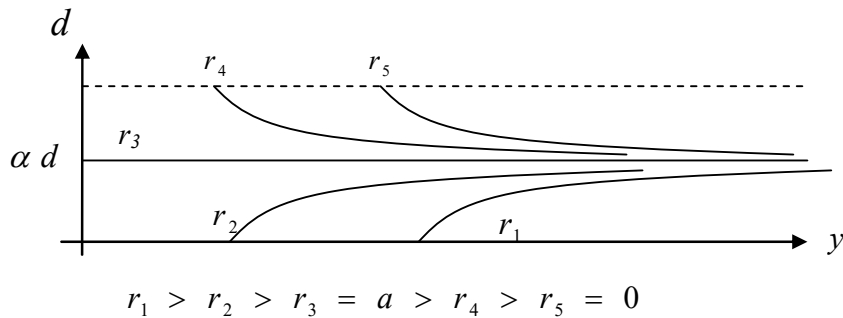

Рис. 3. Залежність трудової активності індивіда від додаткових доходів

Джерело: розраховано автором на основі [8].

Застосування висновків моделі до економіки України. Аналіз моделі свідчить, що наявність додаткових доходів не тільки сприяє більш ефективному залученню індивідів до праці, але й є беззаперечним фактором гарантування свободи індивідів, збільшення взаємоповаги між ними. Таким чином, сама ідея безумного доходу, яку розповсюджують європейські країни, має не тільки економічну, але й політичну, психологічну складові, які будуть впливати на менталітет всього народу. Для українського населення такий вплив був би надзвичайно доцільним через значну інертність людей, боязнь змінювати роботу, вибирати свій економічний шлях не в угоду батькам чи знайомим, а для себе. Такі дії могли б суттєво змінити поняття ефективності праці в Україні, підвищити попит на якісну освіту, нові технології, що може спричинити структурні зміни української економіки. З цієї причини необхідно дослідити, чи можливо в принципі реалізувати цю ідею в нашій країні.

За даними НБУ [9] за період 2011-105 рік на статті "Оплата праці і нарахування на заробітну плату" та "Соціальне забезпечення" витрачається від 52,4 до 60,7% всіх видатків Зведеного бюджету країни. Чисельно у 2015 році ці видатки склали 356 млрд. грн. Слід зазначити, що йдеться про статі за економічною класифікацією, тобто витрати, що пов'язані саме з виплатами особам у грошовій чи негрошовій формах. При переході до нової системи соціального забезпечення частина заробітних плат не буде просто виплачуватися через непотрібність певних органів адміністрування.

Також не варто забувати, що більша частина пільг за нової системи втрачає сенс, а тому частина коштів за статтями "Використання товарів і послуг" (142,6 млрд. грн.) та "Поточні трансферти" (27,2 млрд. грн.) також може бути використана для фінансування безумного доходу.

Крім цього, значна частка фінансування населення здійснювалася через Пенсійний фонд України, який у 2014 році здійснив виплат пенсій різним категоріям населення на 240 млрд. грн, в тому числі за рахунок державної субвенції 74 млрд. грн [10]. Дані за 2015 рік ще не опубліковані, але можна очікувати, що вони будуть приблизно на 15% вищими. Таким чином, загалом по країні перерозподіляється $356 + 1.15 \cdot (240 - 74) = 556$ млрд. грн. Очевидно, що далеко не всі ці кошти можна направити на виплати безумного доходу, оскільки при цьому втрачається різниця у вже призначених пенсіях. Проте, за даними Пенсійного фонду України з 12,3 млн. пенсіонерів лише близько 560 тис. отримували пенсію, вище 1762 грн., і лише близько 2 тис. – вище 2600 грн. Таким чином, для початкових розрахунків різницею в призначених пенсіях можна знехтувати.

Крім цього, виплати за новою системою можна профінансувати за рахунок зменшення на відповідну суму фонду оплати праці підприємств за всіма видами гос-

подарської діяльності. Іншими словами, можна включити до розрахованої суми ще мінімальну заробітну плату, яка виплачується 18,1 млн. зареєстрованих осіб. На 1.01.2016 мінімальна заробітна плата становила 1378 грн, тобто 300 млрд. грн. у річному обчисленні.

Таким чином, при переході до нової схеми соціального забезпечення можна акумулювати від 856 до 1020 млрд. грн в цінах 2015 року. За даними Державної служби статистики України [11] загальна чисельність населення України на 1.01.2016 становить 42,7597 млн. осіб, в т.ч. 7,6147 млн. дітей віком до 17 років. Якщо використовувати пропозиції Швейцарії, згідно з якими фінансування дітей становить 25% від фінансування дорослої людини, то в українських реаліях можна очікувати щомісячної виплати приблизно від 1928 до 2297 грн. на одну особу та від 482 до 574 грн. на одну дитину без зміни структури бюджету та податкової системи.

Очевидно, що такі суми є недостатніми, щоб індивіди реально могли замислитися про більш ефективне планування своєї трудової активності. В той же час слід відзначити, що Україна на сьогодні має найнижчий рівень зарплат у Європі через високий рівень тіншової економіки, яка сягає біля половини ВВП. Тому, в першу чергу, необхідно досягти зростання рівня заробітних плат за рахунок детінізації заробітних плат, відновлення зростання економіки. Лише після таких кроків можна буде розглянути можливість переходу до нової системи соціального забезпечення.

Порівняння заробітних плат у країнах-сусідах дозволяє засвідчити, що адекватним рівнем має бути середня заробітна плата на рівні 400 дол. США, що відповідає приблизно 90% аналогічної виплати у Болгарії, Румунії, Туреччині. Враховуючи поточний обмінний курс національної валюти, перехід до інфляційного таргетування, зростання економіки з 2016 року, очікуваний приріст заробітної плати та інші фактори, можна вважати, що вказаний рівень буде досягнуто приблизно за 5-9 років, після яких можна буде розглядати можливість переходу до нової системи.

Висновки та дискусія. Фінансування соціальної сфери залишається складним питанням у сучасній економіці. Необхідність забезпечення адекватного рівня життя за обмежених ресурсів ставить перед урядами складне питання щодо надання відповідних виплат найбільш незахищеним верствам населення. На жаль, існує дуже багато бажаючих у тому чи іншому ступені скористатися можливостями соціальної системи без відповідних прав. Підвищення контролю використання ресурсів, доступу осіб до соціальної сфери лише підвищують адміністративні видатки держави, не розв'язуючи глобальних проблем. Зокрема, зростаюча нерівність доходів навіть у розвинутих країнах свідчить, що існуючі правила не в змозі зупинити розшарування на-

селення, яке призводить до соціальних вибухів, зниження рівня довіри, а й, відповідно, терористичних актів, війн та інших глобальних проблем.

Одним з виходів з такої ситуації може бути введення концепції безумного доходу, який би замінив всі існуючі соціальні пільги, соціальні пенсії, мінімальний рівень заробітної плати. Оскільки такі виплати отримують всі громадяни країни, то зникає необхідність контролю за доступом до таких витрат, що суттєво підвищує ефективність їх використання. Не менш важливим аспектом є те, такі виплати дійсно створюють соціально-орієнтоване суспільство, оскільки суттєво вирівнюються доходи найбідніших верств. В той же час ніяк не обмежується бажання індивідів до додаткових доходів, що мотивує працювати людьми на тих видах роботи, що дають індивідам максимальне задоволення.

У роботі за допомогою моделі проілюстровано, як саме наявність гарантованого доходу впливає на бажання індивіда працювати. Зокрема доведено, що якщо він має додаткові доходи більші за прожитковий мінімум, то зростання ставки заробітної плати буде спонукати індивіда працювати менше, проте при відсутності великих доходів, індивід змушений працювати більше за певний бажаний рівень. Це означає, що наявність гарантованих доходів змінюватиме менталітет людей, роблячи їх більш вільними, причому не тільки економічно, а й у політичному аспекті, що досить актуально для нашої країни.

Розрахунки запропонованих змін для економіки України показали, що при заміні мінімальних пенсій, мінімальних зарплат, повної монетизації пільг можна розраховувати на гарантовані щомісячні виплати від 1928 до 2297 грн. на одну особу та від 482 до 574 грн. на одну дитину без зміни структури бюджету. Очевидно, що така б зміна мала не просто ефект від підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів, а й мала б мультиплікативний ефект для економіки за рахунок зміни та оптимізації структури споживання населення, підвищення конкуренції на всіх ринках за реального споживача з грошима, зниження боротьби за отримання державних коштів через тендери.

А. Ставицкий, канд. экон. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

ПРИМЕНЕНИЕ КОНЦЕПЦИИ БЕЗУСЛОВНОГО ДОХОДА В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

В работе проанализирована концепция безусловного дохода, которая в ряде стран Европейского Союза рассматривается как замена современной системе социального обеспечения. С помощью модели рационального индивида показано, что при наличии гарантированного дохода индивид будет выбирать более высокооплачиваемую работу с большей эффективностью. Осуществлены расчеты затрат для внедрения подобной системы для Украины, указано на первоочередные шаги, которые необходимо осуществить для успешной реализации реформы.

Ключевые слова: индивид, безусловный доход, рациональность, социальная сфера, зарплата, мотивация.

A. Stavtysky, PhD in Economics, Associate Professor

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

APPLICATION OF THE BASIC INCOME CONCEPT IN UKRAINIAN ECONOMY

Finance for the social sphere remains a great challenge in modern economy. The necessity of adequate living standards under limited resources raises a complicated problem for governments to provide appropriate distributing mechanism among the most vulnerable sections of the population. The paper analysed the concept of absolute basic income, which in some EU countries is considered as a substitution for a modern system of social security.

Inequality of incomes creates not only a social problem but it is also an obstacle in the way of economic growth. It leads to the conclusion that government should provide some strategy to avoid high inequality. The model of rational individual with certain basic income is under investigation. The analysis of the model suggests that the presence of additional income not only facilitates more effective involvement of individuals to work, but it is a sort of indisputable factor for guaranteeing freedom of individuals and increasing their mutual respect. Thus, the idea of basic income, which spreads among European countries, has not only economic, but also political and psychological components that may affect the mentality of people in future.

It is demonstrated that the transition to a new social security schemes in Ukraine can accumulate from 856 to 1020 bln. UAH in 2015 prices. It can provide guaranteed monthly payments from 1928 to 2297 UAH per capita and from 482 to 574 USD per child without changing the structure of the budget in case of replacement minimum pensions, minimum wages and full monetization of privileges. Obviously, such strategy not only would improve the efficiency of budget spending, but also produce a multiplier effect on the economy by changing and optimizing the consumption patterns of the population, increasing the competition in all markets for a real consumer. It has a chance of reducing the struggle to obtain state funds through tenders. However, the transition to the new system can be implemented only after reforms in health, education, judicial systems, monetization of most privileges.

Keywords: individual, basic income, rationality, social economics, salary, motivation.

В той же час не можна сказати, що Україна готова негайно перейти до нової моделі. Спочатку необхідно досягти прозорих та зрозумілих правил гри на всіх ринках, які пов'язані з неефективним використанням бюджетних коштів. В першу чергу йдеться про врегулювання ситуації на ринках медичних послуг, освітніх послуг, адміністрування податкової сфери. Очевидно, що якщо залишитися суттєва корупційна складова, то будь-які реформи будуть втрачати сенс. Лише після завершення медичної та освітньої реформи, монетизації більшої пільг, судової реформи можна приступати до заміни системи соціального забезпечення. Проте відкласти цю зміну більше, ніж на 10 років буде нераціональним з економічної точки зору.

Список використаних джерел

1. Samans, R. The Inclusive Growth and Development Report 2015 [Електр. ресурс] / Richard Samans, Jennifer Blanke, Gemma Corrigan, Margareta Drzeniek. – World Economic Forum. – Режим доступу: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Forum_IncGrwth.pdf
2. OECD (2016), Income inequality (indicator). doi: 10.1787/459aa7f1-en (Accessed on 28 March 2016)
3. Berg, A. G. Inequality and Unsustainable Growth: Two Sides of the Same Coin? [Електр. ресурс] / Andrew G. Berg and Jonathan D. Ostry / International Monetary Fund, Research Department. – April 8, 2011. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2011/sdn1108.pdf> <http://dx.doi.org/10.5089/9781463926564.006>
4. Ostry, J.D. Redistribution, Inequality, and Growth / Jonathan D. Ostry, Andrew Berg, Charalambos G. Tsangarides // International Monetary Fund, Research Department. – April, 2014.
5. Anand, R. India: Defining and Explaining Inclusive Growth and Poverty Reduction /Rahul Anand, Volodymyr Tulin, Naresh Kumar // IMF Working Paper, Asia and Pacific Department. – April 2014.
6. IMF POLICY PAPER: Fiscal Policy And Income Inequality [Електр. Ресурс.] – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/np/pp/eng/2014/012314.pdf>
7. Basic Income Grant Pilot Project. Assessment Report, April 2009 [Електр. Ресурс]. 2009). – Режим доступу: http://www.bignam.org/Publications/BIG_Assessment_report_08b.pdf
8. Бакаев О.О. Основы микроэкономики: Навч. Посібник. / Бакаев О.О., Карагодова О.О., Кутах Ю.О. – К.: КУЕТТ, 2004 р. – 267 с.
9. Зведений бюджет України [Електр. Ресурс] – Режим доступу: www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=23473384
10. Звіт про виконання бюджету за 2014 рік. [Електр. Ресурс] – Пенсійний фонд України. Режим доступу: <http://www.pfu.gov.ua/pfu/doccatalog/document?id=227018>
11. Державна служба статистики України. [Електр. Ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>

Надійшла до редколегії 24.12.15